

Κεφάλαιο 3: Υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού στα σχολεία

Ενότητα 1: Εφαρμογή του ψηφιακού μετασχηματισμού στα σχολεία: στρατηγικές και πόροι

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

[Project Number: 2021-1-BG01-4KA220-SCH-000032711]

Κεφάλαιο 3. Υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού στα σχολεία

Ενότητα 1: Εφαρμογή του ψηφιακού μετασχηματισμού στα σχολεία: στρατηγικές και πόροι

- Αντιμετώπιση της σημασίας της επαρκούς και αξιόπιστης υποδομής για την υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού στην Εκπαίδευση
- Περιγραφή υποστηρικτικών μηχανισμών για την εκτίμηση των ψηφιακών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών
- Προσδιορισμός των αναγκών κατάρτισης των εκπαιδευτικών
- Περιγραφή της σημασίας της εμπλοκής γονέων και μαθητών στον ψηφιακό μετασχηματισμό του σχολείου
- Ανάπτυξη καλών πρακτικών για την προώθηση των ενδοσχολικών παραγόντων
- Ανάπτυξη σχεδίου δράσης για την προώθηση της εμπλοκής των σχολικών παραγόντων στον ψηφιακό μετασχηματισμό του σχολείου

Ενότητα 2: Ιδιωτικότητα, υγεία και ευεξία στη διαδικτυακή μάθηση

- Επεξήγηση της σημασίας της ψηφιακής ευεξίας
- Περιγραφή του ρόλου των διαευθυντών σχολείου στην προώθηση της ιδιωτικότητας, υγείας και ευεξίας για εκπαιδευτικούς και μαθητές
- Προσδιορισμός της μεθοδολογίας ,των εργαλείων και των πρακτικών για τη διασφάλιση και υποστήριξη της ευεξίας των σχολικών παραγόντων κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του ψηφιακού μετασχηματισμού και υλοποίηση

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Προσαρμογές και ανάγκες σε υποδομή

Μη ψηφιοποίηση χωρίς την απαραίτητη υποδομή

- *Ψηφιακοί πίνακες, γρήγορο internet και λειτουργικοί υπολογιστές/λάπτοπ επιτρέπουν βελτιωμένη ροή εργασίας*
- *Υποστηρίζουν ενημερωμένο λογισμικό και νέες τεχνολογικές εξελίξεις στο μέλλον*
- *Επαρκής αριθμός από **πρίζες** στην τάξη προλαμβάνει το να μείνουν από μπαταρία στο λάπτοπ οι μαθητές*
- *Μια **ομάδα Πληροφορικής** μπορεί να υποστηρίξει προβλέψιμες και μη καταστάσεις*
- *Η έλλειψη κατάλληλης υποδομής θα μπορούσε να ακυρώσει τα οφέλη της ψηφιοποίησης (αργοί ή χαλασμένοι υπολογιστές, αργή σύνδεση στο Διαδίκτυο)*

Προσαρμογές και ανάγκες σε υποδομή

Πρόσβαση στην ψηφιακή υποδομή του σχολείου - Συζήτηση

Συσκευές που
παρέχονται από
το σχολείο/κράτος

Φέρε τη Δική
σου Συσκευή

Προσαρμογές και ανάγκες σε υποδομή

Ανάγκες υποδομής και στάσεις απέναντι στη χρήση της τεχνολογίας στην Εκπαίδευση

Διάρκεια: 15 λεπτά

1. Πώς επιλέγετε το υλισμικό στο σχολείο;
2. Πώς επιλέγετε το λογισμικό στο σχολείο;
3. Ποια είναι η μεγαλύτερη τρέχουσα πρόκληση ως προς την υποδομή;
4. Πώς βοηθά η καλή υποδομή στον ρόλο σας ως διευθυντή σχολείου;

1. Αναστοχαστείτε τις ερωτήσεις, στην ομάδα σας
2. Σημειώστε τις σκέψεις σας
3. Συζητήστε στην ολομέλεια

Σχέδιο δράσης για υποδομή και εξοπλισμό

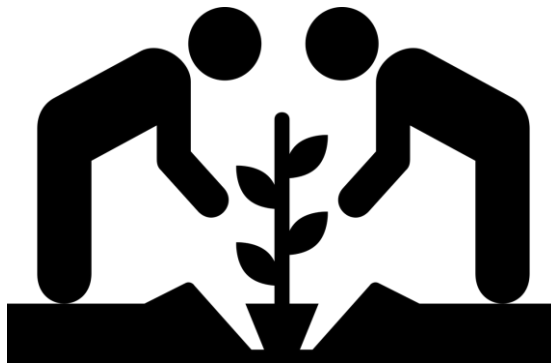
Στόχος	Δράση	Υπεύθυνο προσωπικό	Χρονοδιάγραμμα	Πόροι	KPIs/Επικύρωση
Ανασκόπηση του εξοπλισμού	<p>α) Δημιουργία ομάδας 5 ως 7 ατόμων (2 διοικητικοί, 2 εκπαιδευτικοί, 1 γονιός, 2 Πληροφορικοί)</p> <p>β) Η ομάδα καταρτίζει λίστα του διαθέσιμου και του αναγκαίου εξοπλισμού (ένα παράδειγμα του τι μπορεί να περιλαμβάνει η λίστα βρίσκεται διαθέσιμο στην ενότητα 7.1.3.)</p> <p>γ) Η ομάδα συζητά τις ανάγκες που προσδιορίστηκαν από τον διευθυντή και τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς – προσθέτει περισσότερες ανάγκες για την κατάρτιση στη χρήση εξοπλισμού ή διαθέσιμου χώρου/υποδομής για τη φιλοξενία της τεχνικής υποστήριξης</p>			Excel <u>Πρότυπο απογραφής σχολικού εξοπλισμού</u>	Επαρκής εξοπλισμός για την υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού
Δημιουργία σχεδίου για εξοπλισμό/υποδομή	<p>α) Ξεκάθαρη αποτύπωση των αναγκών και προτεραιοποίηση</p> <p>β) Εύρεση λύσεων</p> <p>γ) Δημιουργία σχετικών επαφών ή συνεργασιών για την εξασφάλιση χρηματοδότησης, τεχνικής υποστήριξης ή κατάρτισης</p> <p>δ) Εγκατάσταση πρωτοκόλλων ασφαλείας για την προστασία των δεδομένων</p>			Χρηματοδότηση Ειδικοί υποστήριξης προστασίας δεδομένων	
Εφαρμογή σχεδίου	<p>α) Αγορά εξοπλισμού</p> <p>β) Διαρρύθμιση διαθέσιμου χώρου και εγκατάσταση στις αίθουσες διδασκαλίας</p> <p>γ) Εξασφάλιση κατάρτισης για το προσωπικό (στη χρήση εξοπλισμού) και συνεχής τεχνική υποστήριξη</p>			Χρηματοδότηση Ειδικοί Πληροφορικής Προσωπικό τεχνικής υποστήριξης	<p>Εγκατάσταση εξοπλισμού στις αίθουσες διδασκαλίας</p> <p>Χρήση εξοπλισμού στις αίθουσες διδασκαλίας</p> <p>Έλεγχος και αξιολόγηση από την ομάδα και τον διευθυντή</p>

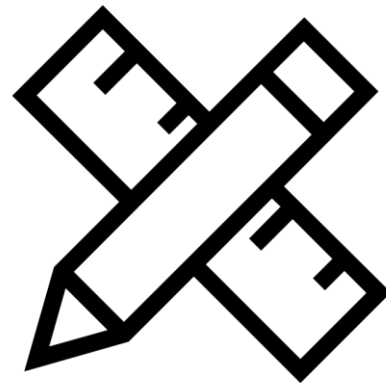
Υποστηρικτικά μέτρα

Πολιτική - 'Καλό' υλικό και
πρακτικές

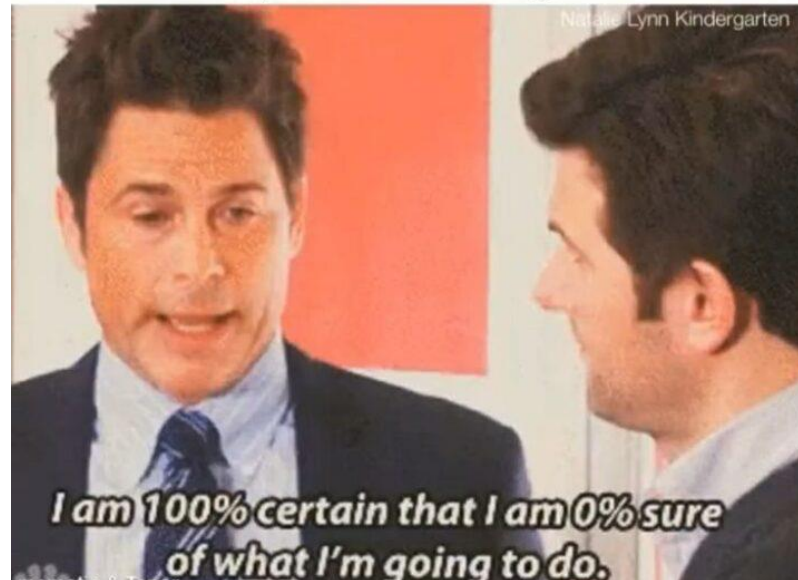
Επένδυση, βιωσιμότητα,
μελλοντικές ανάγκες και συνεχής
χρηματοδότηση

Προσαρμοσμένες ανάγκες (του ψηφιακού
σχεδίου δράσης του σχολείου & του κάθε
μαθητή)

Υποστήριξη για εκπαιδευτικούς

Teachers trying to start virtual teaching with no experience or prior training.

Υποστήριξη για εκπαιδευτικούς – Τι και πώς;

1. Επικοινωνία σχετικά με το όραμα του σχολείου

2. Υποστηρικτική διοίκηση

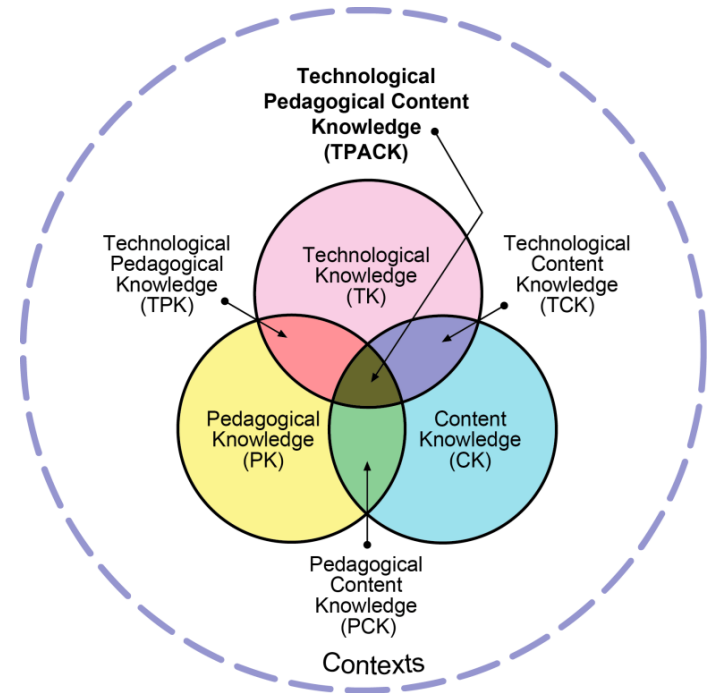
Προφορική ενθάρρυνση

Χρόνος (& χρήμα)

Λογισμικό

3. Υποστηρικτικοί συνάδελφοι

Ο εκπαιδευτικός βοηθά τον εκπαιδευτικό

Υποστήριξη για εκπαιδευτικούς

Εξασφάλιση ασφαλούς και υποστηρικτικού εργασιακού περιβάλλοντος – Αναστοχασμός και συζήτηση

Διάρκεια: 15 λεπτά

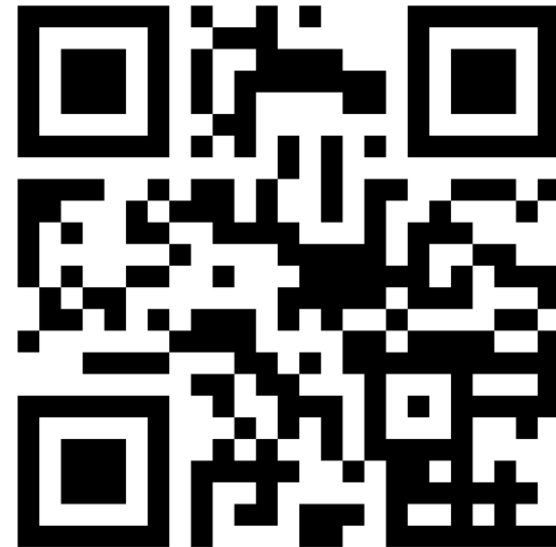
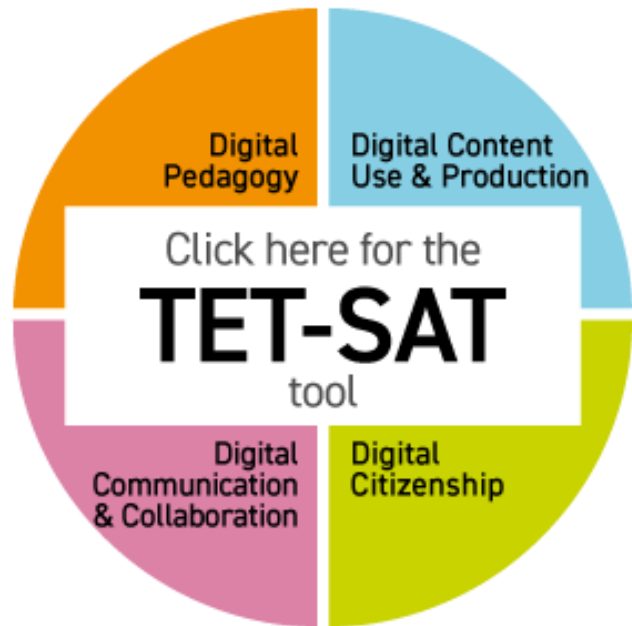

- Τι μοιράζομαι με τους εκπαιδευτικούς σχετικά με το όραμα ψηφιοποίησης του σχολείου;
- Τι μοιράζομαι σχετικά με τον ρόλο των εκπαιδευτικών στη διαδικασία ψηφιοποίησης;
- Ζητώ ενεργά από τους εκπαιδευτικούς να συμμετάσχουν στην παραγωγή σκέψης;
- Παρέχει το σχολείο μου χρόνο στους εκπαιδευτικούς να ερευνήσουν εργαλεία και μεθόδους μάθησης;
- Παρέχει το σχολείο μου χρόνο στους εκπαιδευτικούς να εξασκηθούν στη χρήση ψηφιακών εργαλείων και μεθόδων μάθησης;
- Πού θα βρουν υποστήριξη οι εκπαιδευτικοί;

1. Αναστοχαστείτε τις ερωτήσεις, στην ομάδα σας
2. Σημειώστε τις σκέψεις σας
3. Συζητήστε στην ολομέλεια

Υποστήριξη για εκπαιδευτικούς

Ετοιμότητα εκπαιδευτικών – Τεχνολογικά εμπλουτισμένο εργαλείο αυτό-αξιολόγησης διδασκαλίας

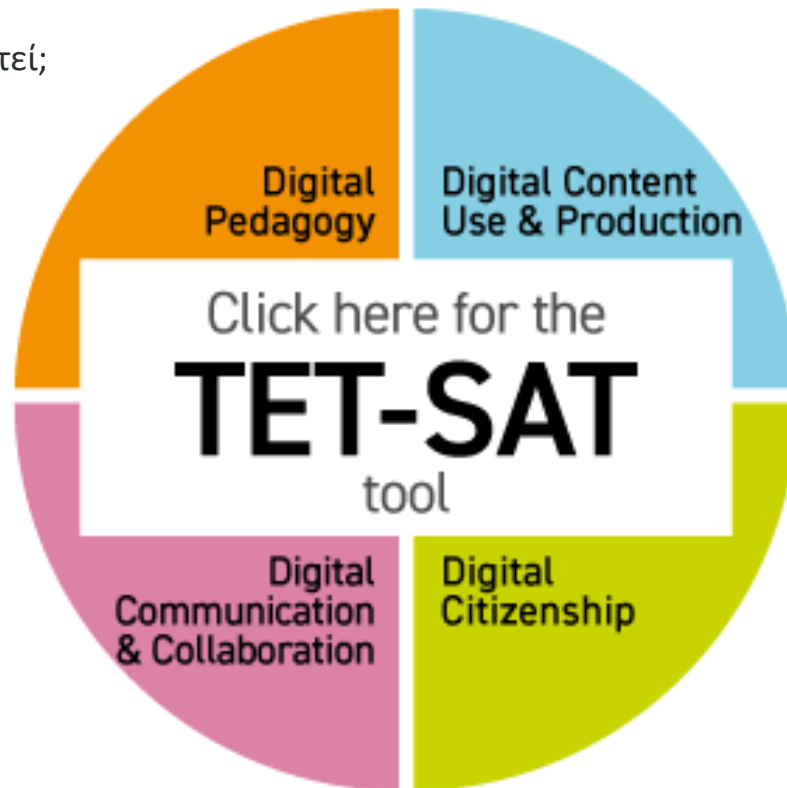
Υποστήριξη για εκπαιδευτικούς

Ετοιμότητα δασκάλου - συμπληρώστε και συζητήστε!

Υπάρχουν θέματα τα οποία δεν έχετε σκεφτεί;

Τι πρακτικές εφαρμόζετε;

Και ποιες παραμένουν αναξιοποίητες;

 Αρχική σελίδα

 Ποιο είμαστε

Ελληνικά

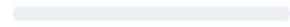
 Αποσύνδεση

Το Ερωτηματολόγιο

TET-SAT

- ▶ Εισαγωγή
- ▶ Οδηγίες

 0%

[Ψηφιακή παιδαγωγική](#)[Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου](#)[Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία](#)[Ψηφιακή Πολιτότητα](#)[Ερώτηση 1](#)[Ερώτηση 2](#)[Ερώτηση 3](#)[Ερώτηση 4](#)[Ερώτηση 5](#)[Ερώτηση 6](#)[Ερώτηση 7](#)[Ερώτηση 8](#)[Ερώτηση 9](#)[Ερώτηση 10](#)

Ανάπτυξη, εφαρμογή, στοχασμός και ανασχεδιασμός στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης υποστηριζόμενων από τις ΤΠΕ

Έχω περιορισμένη ή καθόλου εμπειρία χρήσης των ΤΠΕ για σκοπούς διδασκαλίας και μάθησης στην τάξη.

Αξιοποιώ τις ΤΠΕ ως εργαλείο για την υποστήριξη συνήθων διδακτικών μεθόδων και εργασιών και μπορώ να προσαρμόζω τη διδασκαλία μου για τη δημιουργία νέων εμπειριών για τους μαθητές μου.

Χρησιμοποιώ τις ΤΠΕ προς υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης. Θα ήθελα να αποκτήσω περισσότερες ικανότητες προκειμένου να αξιοποιώ τις ΤΠΕ με στόχο τη βελτίωση της διδασκαλίας μου και της μάθησης των μαθητών μου.

Αναπτύσσω υποστηριζόμενες από τις ΤΠΕ στρατηγικές διδασκαλίας και μάθησης για τη βελτίωση της διδασκαλίας μου και αναστοχάζομαι τακτικά, ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

Αναστοχάζομαι σχετικά με τη διδασκαλία μου με τη χρήση των ΤΠΕ, αξιολογώντας με τρόπο κριτικό και συστηματικό τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες και επανασχεδιάζω τις διδακτικές μου στρατηγικές ανάλογα.

Επόμενη ερώτηση

Ψηφιακή παιδαγωγική

Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου

Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία

Ψηφιακή Πολιτότητα

Ερώτηση 1

Ερώτηση 2

Ερώτηση 3

Ερώτηση 4

Ερώτηση 5

Ερώτηση 6

Ερώτηση 7

Ερώτηση 8

Ερώτηση 9

Ερώτηση 10

Ικανότητα διαχείρισης μιας ψηφιακής τάξης και μαθητών που εργάζονται με ΤΠΕ

Όταν προσπαθώ να διαχειριστώ την τάξη μου, όπου οι μαθητές χρησιμοποιούν υπολογιστές ή άλλες συσκευές, υπάρχουν φορές που νιώθω ότι είναι δύσκολο να διατηρήσω τον έλεγχο.

Έχω μικρή ή καθόλου εμπειρία στη διαχείριση τάξεων όπου οι μαθητές χρησιμοποιούν υπολογιστές ή άλλες συσκευές.

Διαχειρίζομαι αποτελεσματικά τάξεις όπου οι μαθητές χρησιμοποιούν διάφορες συσκευές και έχω την ικανότητα να ανταποκρίνομαι στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε μαθητή (από τεχνικής και μαθησιακής άποψης).

Είμαι ικανός/η να διαχειρίζομαι μια τάξη όπου οι μαθητές χρησιμοποιούν υπολογιστές ή άλλες συσκευές, κυρίως ως προς την οργάνωση της διαδικασίας, αλλά λιγότερο ως προς την αποτελεσματική υποστήριξη της μάθησης των μαθητών.

Είμαι ικανός/ή να διαχειρίζομαι μαθητές που χρησιμοποιούν διαφορετικές συσκευές στην τάξη και να τους υποστηρίζω κατά τη μάθησή τους.

[◀ Προηγούμενη ερώτηση](#)[Επόμενη ερώτηση ▶](#)

Ψηφιακή παιδαγωγική | Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου | Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία | Ψηφιακή Πολιτότητα

Ερώτηση 13 | Ερώτηση 14 | Ερώτηση 15 | Ερώτηση 16 | Ερώτηση 17

Η γνώση και η ικανότητα κατανόησης και εφαρμογής, εκ μέρους των εκπαιδευτικών, θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και αδειών χρήσης

Τηρώ κατάλληλα τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας και αδειών χρήσης για τις πληροφορίες και το εκπαιδευτικό περιεχόμενο που δημιουργώ/ βρίσκω/ μοιράζομαι και διδάσκω τους μαθητές μου σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα και τις άδειες νοήσε

Γνωρίζω ότι κάποιος από το περιεχόμενο που βρίσκω στο διαδίκτυο ενδεχομένως υπόκειται σε κανόνες προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων, αλλά δεν γνωρίζω πώς θα κρίνω ποιο υλικό μπορώ να επαναχρησιμοποιήσω και ποιο όχι.

Γνωρίζω στοιχειωδώς σε τι διαφέρουν τα πνευματικά δικαιώματα από τις άδειες χρήσης Creative Commons, αλλά δεν είμαι σίγουρος/η πώς εφαρμόζονται στην πράξη. Δεν επικεντρώνομαι σε αυτό με τους μαθητές μου.

Φροντίζω οι μαθητές μου να τηρούν κατάλληλα (ανάλογα με την ηλικία τους) τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας και αδειών χρήσης (ανοιχτού λογισμικού και "ανοιχτών" αδειών όπως οι Creative Commons), όπως κάνουν κι εγώ όταν δημιουργώ/ βρίσκω/ μοιράζομαι.

Προσπαθώ να τηρώ ορθά τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας και τις άδειες που καλύπτουν πληροφορίες και εκπαιδευτικό περιεχόμενο το οποίο δημιουργώ/ βρίσκω/ μοιράζομαι, αλλά κάποιες φορές δεν γνωρίζω με βεβαιότητα ποιος είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος τήρησής τους στην πράξη.

◀ Προηγούμενη ερώτηση

Επόμενη ερώτηση ▶

[Ψηφιακή παιδαγωγική](#)[Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου](#)[Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία](#)[Ψηφιακή Πολιτότητα](#)[Ερώτηση 18](#)[Ερώτηση 19](#)[Ερώτηση 20](#)[Ερώτηση 21](#)[Ερώτηση 22](#)[Ερώτηση 23](#)

Κριτική θεώρηση διαφόρων μορφών και διαύλων επικοινωνίας ανάλογα με τον στοχευόμενο πληθυσμό (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς), το περιβάλλον (εντός και εκτός της σχολικής αίθουσας) και τους μαθησιακούς στόχους

Επιλέγω διαφορετικές μορφές και κανάλια επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ανάλογα με τον στοχευόμενο πληθυσμό (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς).

Χρησιμοποιώ κάποια ψηφιακά κανάλια επικοινωνίας (όπως email, κοινωνικά δίκτυα, συστήματα διαχείρισης της μάθησης (LMS)) για να επικοινωνώ με εκπαιδευτικούς και/ή μαθητές.

Σπάνια χρησιμοποιώ ψηφιακά κανάλια επικοινωνίας και κοινωνικά δίκτυα για να επικοινωνήσω με μαθητές, γονείς ή εκπαιδευτικούς.

Επιλέγω μορφές και κανάλια επικοινωνίας και μέσα κοινωνικής δικτύωσης ανάλογα με τον πληθυσμό, το περιβάλλον και τους μαθησιακούς στόχους και ξέρω πώς να δημιουργώ περιβάλλοντα επικοινωνίας για παιδαγωγικές

Αναλύω και αξιολογώ τον πληθυσμό, το περιβάλλον και τους μαθησιακούς στόχους και επιλέγω ανάλογα εργαλεία επικοινωνίας ανάλογα ή δημιουργώ και διαχειρίζομαι το δικό μου περιβάλλον επικοινωνίας.

Ψηφιακή παιδαγωγική Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία Ψηφιακή Πολιτότητα

Ερώτηση 24

Ερώτηση 25

Ερώτηση 26

Ερώτηση 27

Ερώτηση 28

Ερώτηση 29

Ερώτηση 30

Συνειδητοποίηση της επίδρασης των ΤΠΕ στο περιβάλλον.

Γνωρίζω πως η τεχνολογία χρησιμοποιεί σπάνιους φυσικούς πόρους και ενέργεια και ότι η αποκομιδή των διαφόρων συσκευών είναι δύσκολη, αλλά αυτό δεν επηρεάζει τη συμπεριφορά μου.

Βοηθώ τους μαθητές μου να υιοθετούν πιο φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές όταν χρησιμοποιούν ΤΠΕ.

Παίρνω βασικά μέτρα για να εξοικονομώ ενέργεια κατά τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Οι γνώσεις μου σχετικά με το πώς η τεχνολογία επηρεάζει το περιβάλλον είναι λίγες.

Είμαι καλά πληροφορημένος/η για τις επιπτώσεις των τεχνολογιών στην καθημερινή ζωή, τη διαδικτυακή κατανάλωση και το περιβάλλον και δίνω το παράδειγμα για την υιοθέτηση καλών πρακτικών.

Ψηφιακή παιδαγωγική Χρήση και παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου Ψηφιακή Επικοινωνία και Συνεργασία Ψηφιακή Πολιτότητα

Ερώτηση 24

Ερώτηση 25

Ερώτηση 26

Ερώτηση 27

Ερώτηση 28

Ερώτηση 29

Ερώτηση 30

Συνειδητοποίηση της επίδρασης των ΤΠΕ στο περιβάλλον.

Γνωρίζω πως η τεχνολογία χρησιμοποιεί σπάνιους φυσικούς πόρους και ενέργεια και ότι η αποκομιδή των διαφόρων συσκευών είναι δύσκολη, αλλά αυτό δεν επηρεάζει τη συμπεριφορά μου.

Βοηθώ τους μαθητές μου να υιοθετούν πιο φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές όταν χρησιμοποιούν ΤΠΕ.

Παίρνω βασικά μέτρα για να εξοικονομώ ενέργεια κατά τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Οι γνώσεις μου σχετικά με το πώς η τεχνολογία επηρεάζει το περιβάλλον είναι λίγες.

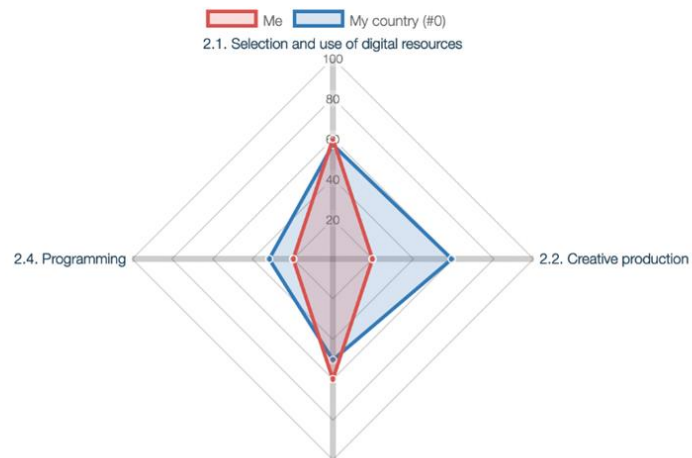
Είμαι καλά πληροφορημένος/η για τις επιπτώσεις των τεχνολογιών στην καθημερινή ζωή, τη διαδικτυακή κατανάλωση και το περιβάλλον και δίνω το παράδειγμα για την υιοθέτηση καλών πρακτικών.

◀ Προηγούμενη ερώτηση

Digital content use and production (Score: 40%)

[Back to my result](#)

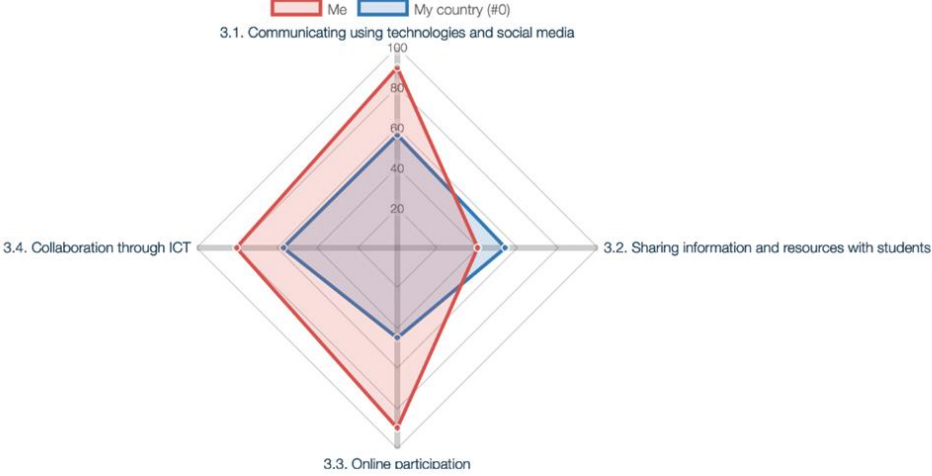
* 'All': all teachers who filled in TET-SAT

Digital Communication and Collaboration (Score: 75%)

[Back to my result](#)

* All: all teachers who filled in TET-SAT

Σχέδιο δράσης για υποστηρίζοντες εκπαιδευτικούς

Στόχος	Δράση	Υπεύθυνο προσωπικό	Χρονοδιάγραμμα	Πόροι	ΚΡIs/Επικύρωση
Προσδιορισμός αναγκών κατάρτισης των εκπαιδευτικών	α) Η συντονίστρια ομάδα διερευνά τις ανάγκες κατάρτισης των εκπαιδευτικών – λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένες ανάγκες των διδασκόμενων αντικειμένων, β) Η συντονίστρια ομάδα προτεραιοποιεί τις ανάγκες σε κάθε πεδίο γ) Η συντονίστρια ομάδα προσδιορίζει τις υπάρχουσες ή προτείνει νέες ευκαιρίες κατάρτισης			Έρευνα, TET-SAT	Κάλυψη των αναγκών των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων

Υποστηρικτικά μέτρα

- Συνεργασία με παρόχους κατάρτισης εκπαιδευτικών (ανάγκες, TRACK, τεχνικές και παιδαγωγικές διαστάσεις)
- Προ-υπηρεσιακή και ενδο-υπηρεσιακή υποχρεωτική κατάρτιση όλου του προσωπικού
- Χρόνος για εξερεύνηση των εργαλείων ΤΠΕ και δοκιμής τους στην τάξη
- Η αναγνώριση από τα κράτη-μέλη της ύπαρξης εργαλείων, καθώς και αξιολόγησης και ανταμοιβής
- Η τοποθέτηση ψηφιακού συντονιστή σε κάθε σχολείο είναι απαραίτητη
- Η συνεργασία ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς είναι κρίσιμη
- Συνεργασία με εξωτερικούς παράγοντες (άλλα σχολεία, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα/ομάδες, φορείς κατάρτισης πολιτικής, επιχειρήσεις, ΜΚΟ, ενώσεις γονέων και εκπαιδευτικών)

Συμμετοχή γονέων και εκπαιδευτικών

Ας αναστοχαστούμε...

Διάρκεια: 5 λεπτά

Εντοπίστε τρόπους με τους οποίους οι μαθητές και οι γονείς εμπλέκονται –ή μπορούν να εμπλακούν– στην εφαρμογή της στρατηγικής ψηφιακού μετασχηματισμού του σχολείου

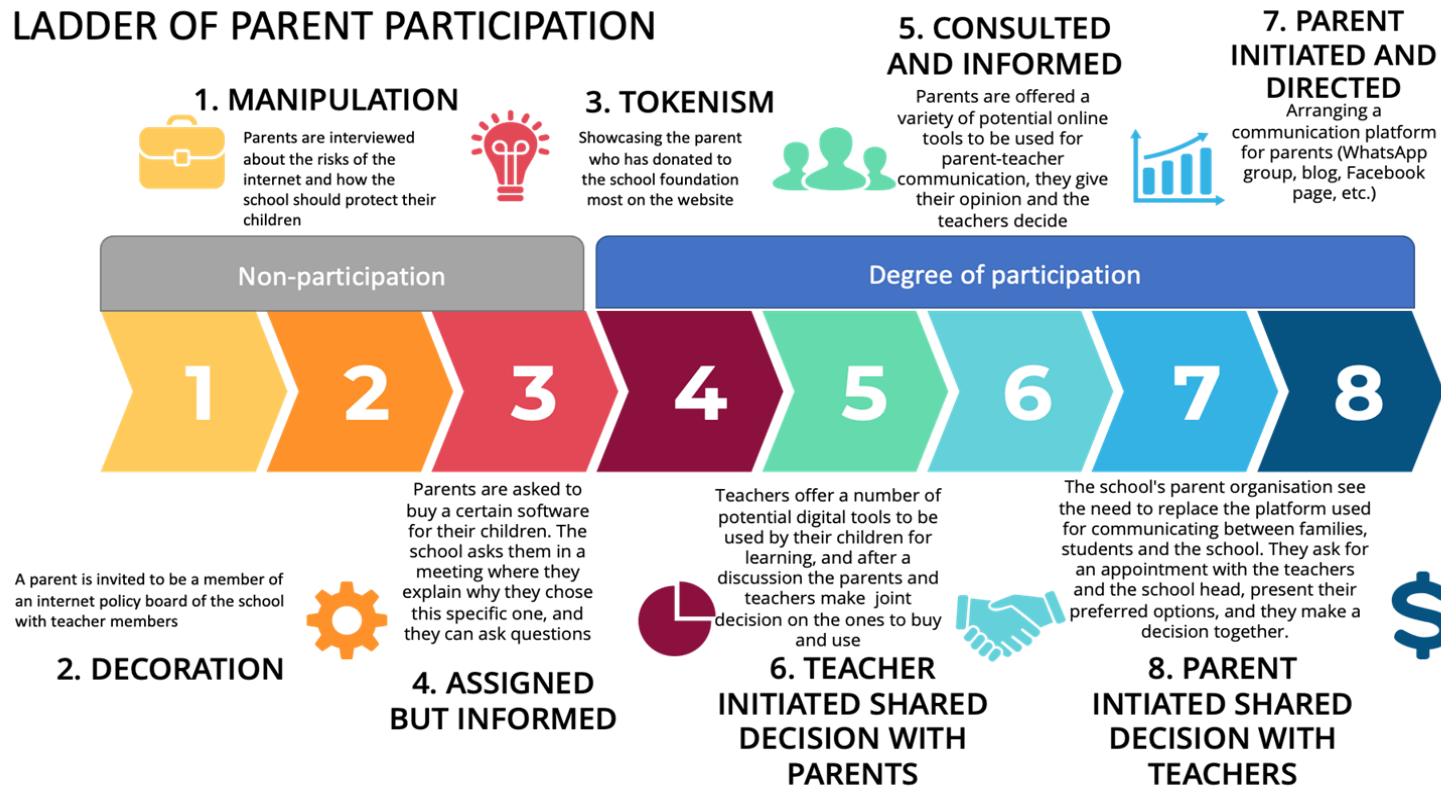

1. Αναστοχαστείτε τις ερωτήσεις, στην ομάδα σας
2. Σημειώστε τις σκέψεις σας
3. Συζητήστε στην ολομέλεια

Υποστήριξη για μαθητές και γονείς

Ορισμός της εμπλοκής και συμμετοχής μαθητών και γονέων

LADDER OF PARENT PARTICIPATION

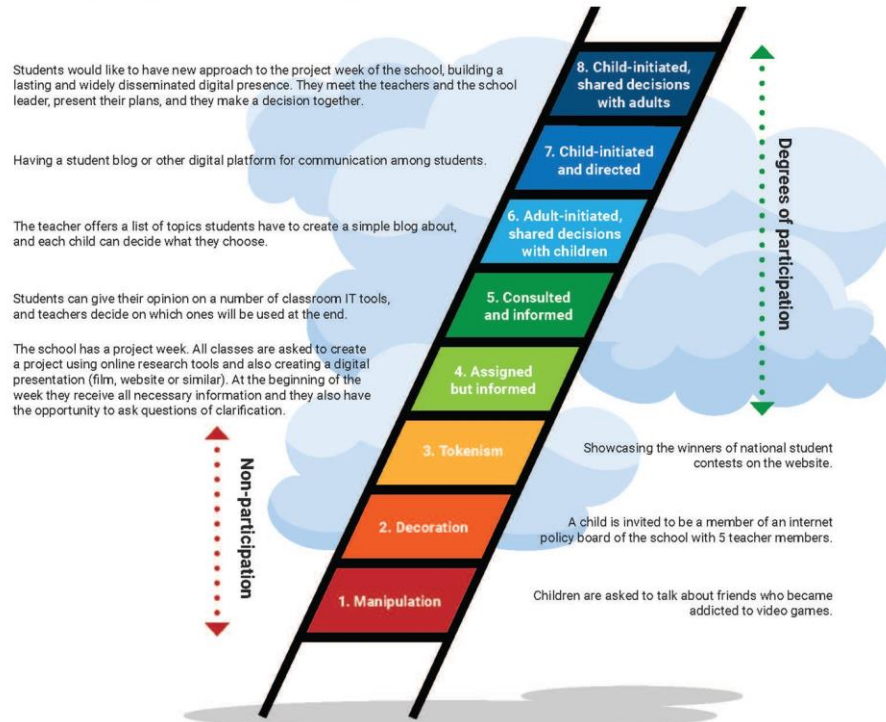

After Arnstein 1969

Υποστήριξη για μαθητές και γονείς

Ορισμός της εμπλοκής και συμμετοχής μαθητών

Hart's (1992) Ladder of Participation

Υποστήριξη για μαθητές και γονείς

Ας αναστοχαστούμε σε ιδέες και κενά...

Διάρκεια: 10 λεπτά

- Πώς μπορείτε να βελτιώσετε τις τρέχουσες ευκαιρίες;
- συμπερίληψη (εθνικότητα, γλώσσα, θρησκεία, ηλικία)
    - αληθινή εταιρική σχέση
    - ανοιχτό μυαλό

1. Αναστοχαστείτε τις ερωτήσεις, στην ομάδα σας
2. Σημειώστε τις σκέψεις σας
3. Συζητήστε στην ολομέλεια

Υποστήριξη σε μαθητές και γονείς

Καλές πρακτικές

- Σκέψη βασισμένη στα προσόντα
- τι μπορούν να προτείνουν επιπλέον οι γονείς και οι μαθητές;
  - Υψηλό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων σε συγκεκριμένες περιοχές
- Μαθητές –εκτεταμένες γνώσεις σε τάσεις, αλληλοϋποστήριξη

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

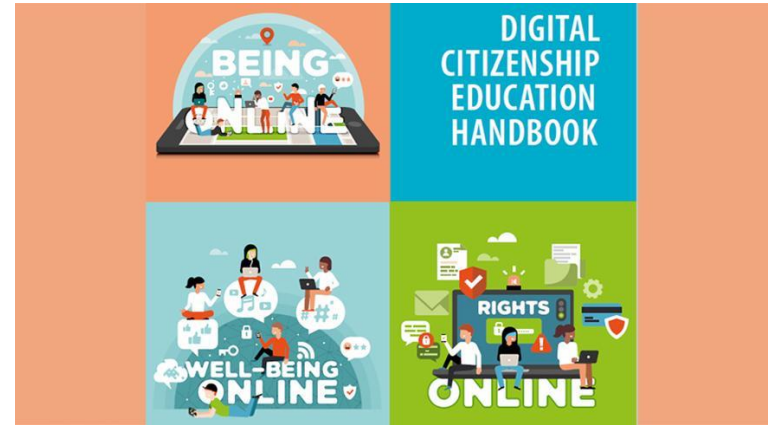
Κύριες προκλήσεις – Η έννοια της ψηφιακής Ευεξίας και συναφείς έννοιες

Έχετε σκεφτεί ποτέ πώς σας κάνουν να νιώθετε το Διαδίκτυο και η τεχνολογία;

Η ψηφιακή ευεξία έχουν να κάνουν με το πώς μας κάνουν να νιώθουμε το Διαδίκτυο και η τεχνολογία

Η σύνδεση στο Διαδίκτυο επιδρά στα συναισθήματά μας, καθώς και στη διανοητική και φυσική υγεία και ευεξία

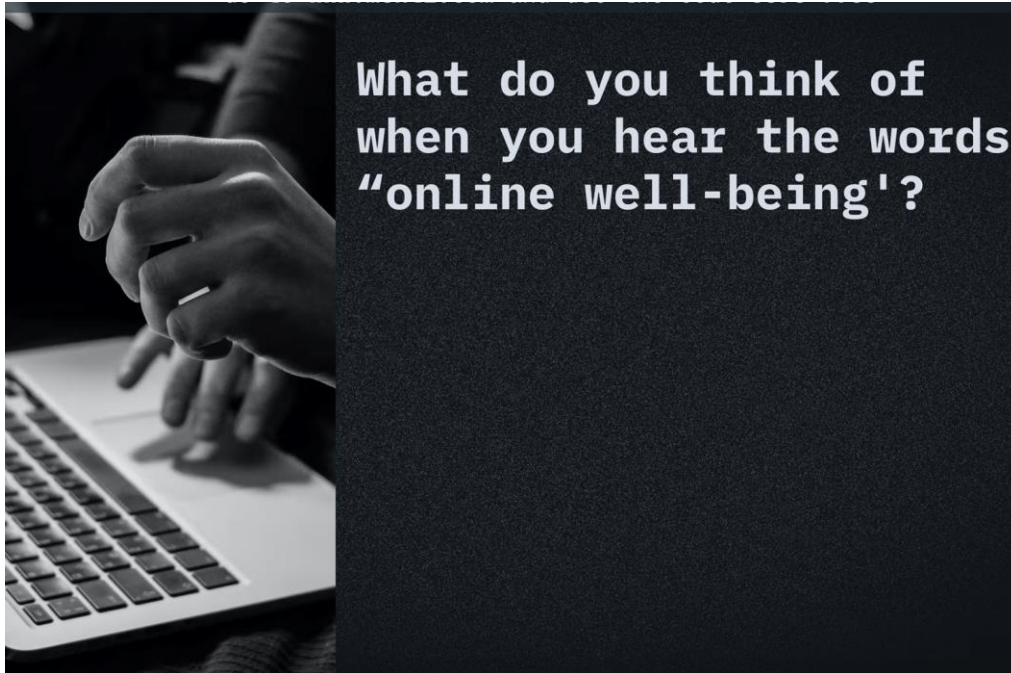
Το εκπαιδευτικό πλαίσιο **ψηφιακής πολιτότητας** που αναπτύχθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης θεωρεί την Ψηφιακή Ευεξία έναν βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης στην ψηφιακή πολιτότητα

Source: <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/-/2022-edition-of-the-digital-citizenship-education-handbook>

Κύριες προκλήσεις – Η έννοια της ψηφιακής Ευεξίας και συναφείς έννοιες

Εισαγωγή

*Κύριες προκλήσεις –
Η έννοια της
ψηφιακής Ευεξίας
και συναφείς έννοιες*

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΥΕΞΙΑ

Δεοντολογία και Ενσυναίσθηση
Υγεία και Ευεξία
η-Παρουσία και επικοινωνία

Ορισμός: Δεοντολογία είναι οι ηθικές αρχές που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και τον τρόπο οι άνθρωποι ενεργούν

Στα ψηφιακά περιβάλλοντα η αποδεκτή συμπεριφορά συχνά αποκλίνει από το τι είναι ηθικό ή ανήθικο, ενώ η ανήθικη συμπεριφορά μοιάζει να ενθαρρύνεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες

Παράδειγμα: Το Bullying είναι μια συχνά παρατηρούμενη ανήθικη συμπεριφορά

Απαιτούμενη δράση: Η στρατηγική του σχολείου πρέπει να προσδιορίσει τους κανόνες για την εξασφάλιση κοινής αντίληψης του τι είναι αποδεκτό ως ηθικά σωστό ή λάθος στο σχολικό περιβάλλον, που μπορεί να έρθει σε σύγκρουση με το τι είναι αναμενόμενο από όλους τους σχολικούς παράγοντες

Η στρατηγική πρόληψης του bullying είναι ζωτικής σημασίας

Εισαγωγή

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΥΞΕΙΑ

Δεοντολογία και Ενσυναίσθηση
Υγεία και Ευεξία
η-Παρουσία και επικοινωνία

Ορισμός: Η Ενσυναίσθηση είναι η ικανότητα να καταλάβεις ή να αισθανθείς τι βιώνει ο άλλος μέσα από τη δική του οπτική

Η Ενσυναίσθηση και η Δεοντολογία βασίζονται στις αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων' αυτό συνδυαζόμενο με δεξιότητες, όπως η ακρόαση, η παρατήρηση και η συνεργασία, επιτρέπει την **αντίληψη μιας πολύ-πρισματικής πραγματικότητας και της κατανόησης της διαφορετικότητας των άλλων**

Απαιτούμενη δράση: Η στρατηγική του σχολείου πρέπει να παρέχει αυτή την αμοιβαία κατανόηση λαμβάνοντας υπόψη το ότι σε ένα αυξανόμενο ποσοστό σχολείων το πλαίσιο αναφοράς των εκπαιδευτικών διαφέρει σημαντικά από εκείνο των μαθητών και της οικογένειάς τους

Η στρατηγική του σχολείου πρέπει να βρει **κοινό έδαφος** με τους μαθητές και τις οικογένειές τους

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΥΞΕΙΑ

Δεοντολογία και Ενσυναίσθηση
Υγεία και Ευεξία
η-Παρουσία και επικοινωνία

Ορισμός: Η Υγεία και Ευεξία καλύπτουν ευρύ φάσμα θεμάτων και προκλήσεων – τον κοινωνιο-συναισθηματικό αντίκτυπο μέσω τροποποιημένης ανθρώπινης διάδρασης, τη συγκέντρωση και επεξεργασία δεδομένων και πτυχών που έχουν να κάνουν με την υγεία, από θέματα εργονομίας ως ψευδο-ιατρικά δεδομένα που βρίσκονται στο Διαδίκτυο

Παραδείγματα: έλλειψη μη λεκτικών ερεθισμάτων, πονοκέφαλοι, θολή όραση, ξηροφθαλμία και ελαφρά ευαισθησία από τη μακρόχρονη έκθεση στην οθόνη του υπολογιστή

Απαιτούμενη δράση: Η στρατηγική του σχολείου πρέπει να διασφαλίσει ότι ο αρνητικός αντίκτυπος της ψηφιακής επικοινωνίας εξισορροπείται μέσω μη διαδικτυακών μέσων

Δεδομένα και πληροφορίες: Αυστηρή στρατηγική διαχείρισης δεδομένων για να διασφαλιστεί ότι το σχολείο διαχειρίζεται μόνο τα απαραίτητα δεδομένα

Υγεία: Λήψη υπόψη του χρόνου έκθεσης στην οθόνη, της εργονομίας, του κατάλληλου φωτισμού και των προληπτικών μέτρων, όπως οι τακτικοί σωματικοί και οφθαλμολογικοί έλεγχοι

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΥΕΞΙΑ

Δεοντολογία και Ενσυναίσθηση
Υγεία και Ευεξία
η-Παρουσία και επικοινωνία

Ορισμός:

Η η-παρουσία είναι το πώς κάνεις αισθητή την παρουσία σου στο Διαδίκτυο και επεκτείνεται στα προσωπικά και διαπροσωπικά χαρακτηριστικά που σε οδηγούν στη διατήρηση της ψηφιακής σου φήμης και ταυτότητας. Ανάλογα με τον τύπο της επικοινωνίας, η η-παρουσία μπορεί να είναι θετική ή αρνητική.

Οι κοινωνικές και γνωστικές σου δεξιότητες για τη δημιουργία της ψηφιακής σου φήμης μπορούν, επίσης, να προωθήσουν ή να υπονομεύσουν την η-παρουσία σου

Απαιτούμενη δράση:

Προσδιορισμός των ορίων ανάμεσα στη σχολική και την ιδιωτική ζωή για όλους τους σχολικούς παράγοντες

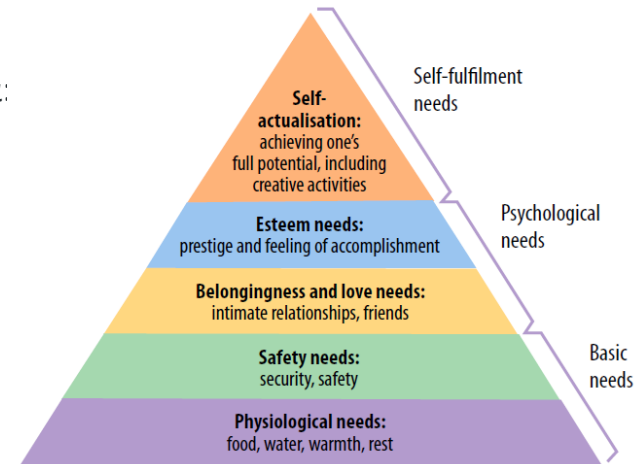
Η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ενώ –την ίδια στιγμή– περιλαμβάνεται μια στρατηγική χτίσιματος δεξιοτήτων που βοηθά στο χτίσιμο της η-παρουσίας, ειδικά για τους εκπαιδευτικούς, που είναι σύμφωνη με τις αξίες του σχολείου

Ο ρόλος του Διευθυντή

Έχετε σκεφτεί ποτέ τον ρόλο του διευθυντή στην προώθηση της ψηφιακής ευεξίας;

Το υψηλό επίπεδο ψηφιακής ευεξίας είναι η βάση της ικανότητάς μας να:

- συνειδητοποιήσουμε τις πλήρεις δυνατότητές μας,
- ανταποκριθούμε στο καθημερινό στρες του περιβάλλοντος,
- εργαζόμαστε και επικοινωνούμε παραγωγικά και αποδοτικά,
- συνεισφέρουμε ουσιαστικά στην κοινότητά μας

Maslow's hierarchy of needs. Source: DigiLEAD toolkit

Ο ρόλος του διευθυντή είναι να παρέχει τα απαραίτητα πλαίσια για τη διασφάλιση, την πλαισίωση και την υποστήριξη της ευεξίας κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του ψηφιακού μετασχηματισμού

Το επίπεδο της ψηφιακής ευεξίας μπορεί να συσχετιστεί με την ιεράρχηση των αναγκών του Maslow και αυτή μπορεί να καθοδηγήσει τον διευθυντή στην ανάπτυξη σχετικής στρατηγικής δράσης.

Μεθοδολογία και εργαλεία

Διάρκεια: 10 λεπτά

Σε ομάδες, παρακαλώ συζητήστε για να στοχαστείτε τις ερωτήσεις.

Πώς μπορεί η ψηφιακή ευεξία να αποτιμηθεί στα σχολεία;

Ποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να εφαρμοστούν στα σχολεία για την προώθηση της ψηφιακής ευεξίας;

Ποιες είναι οι κύριες προκλήσεις, περιορισμοί και προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή της ψηφιακής ευεξίας στα σχολεία;

Μεθοδολογία και εργαλεία

Το εργαλείο [SELFIE](#) δεν έχει συγκεκριμένη κατηγορία αφιερωμένη στην ψηφιακή ευεξία, αλλά τα σχολεία μπορούν να ρυθμίσουν τις περιοχές και τις ερωτήσεις, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πλήρη επισκόπηση της κατάστασης, διαμορφώνοντας τη βάση για τις στρατηγικές βελτίωσης.

**Πώς αποτιμούμε
την τρέχουσα
κατάσταση στο
σχολείο;**

Διαθέτουν όλοι την απαραίτητη πρόσβαση σε όλες τις πλατφόρμες και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στο σχολείο;

Υπάρχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για αποσύνδεση;

Υπάρχει αίσθημα υπερέκθεσης στην οθόνη ή η χρήση της είναι κατάλληλη;

Έχει κανείς εμπειρία από το ψηφιακό περιεχόμενο του σχολείου που να μην έμοιαζε ασφαλής;

Υπάρχει άτομο εμπιστοσύνης στο οποίο μπορεί να καταφύγει κανείς σε περίπτωση που αισθανθεί ανασφαλής ή να βλάπτεται (από μαθητές, εκπαιδευτικούς ή άλλους);

Αισθάνονται ότι η ζωή τους εκτός σχολείου προστατεύεται επαρκώς από τη σχολική τους ζωή;

Μεθοδολογία και εργαλεία

Ο Διευθυντής πρέπει να σκεφτεί τα παρακάτω ερωτήματα:

Τι πληροφορίες συλλέγονται από το σχολείο για τους μαθητές και τις οικογένειές τους, για τους εκπαιδευτικούς και το υπόλοιπο προσωπικό του σχολείου, και για ποιον λόγο;

Τι πληροφορίες χρηστών χρησιμοποιούνται από τρίτους παρόχους – μια Δημόσια εκπαιδευτική πλατφόρμα ή μια ιδιωτική υπηρεσία- και πώς διασφαλίζεται το δικαίωμα στη μη χρήση;

Ποιοι είναι οι δυνατοί παράγοντες ενεργοποίησης και οι παράγοντες κινδύνου του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος;

Υπάρχουν μέσα για να μάθει κανείς για την κατάσταση που επικρατεί στο σπίτι των μαθητών;

Ποσοτικά δεδομένα μπορούν να συμπληρώνουν αυτές τις πληροφορίες: Οργάνωση των ομάδων εστίασης με συμπερίληψη όλων των παραγόντων, ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών να μιλήσουν για την ευεξία στην τάξη τους, και διασφάλιση του ότι όλοι έχουν χώρο ελεύθερης έκφρασης να μοιραστούν τις εμπειρίες τους

Ιδιωτικότητα

Ασφάλεια δεδομένων

- Εφαρμογή ισχυρών μέτρων προστασίας δεδομένων, που περιλαμβάνουν ασφαλή αποθήκευση, κρυπτογράφηση και πρόσβαση σε λειτουργίες ελέγχου που διασφαλίζουν τα δεδομένα μαθητών και εκπαιδευτικών

Συγκατάθεση και διαφάνεια

- Εξασφάλιση ρητής συγκατάθεσης για συλλογή δεδομένων και ξεκάθαρη επεξήγηση του πώς θα χρησιμοποιηθούν, αποθηκευτούν και διαμοιραστούν τα δεδομένα. Παροχή διαφάνειας σε ατομικό επίπεδο σχετικά με τα δικαιώματα και τις πρακτικές γύρω από την ιδιωτικότητα που βρίσκονται σε ισχύ

Συμμόρφωση

- Εξασφάλιση συμμόρφωσης με σχετικούς κανονισμούς ιδιωτικότητας όπως ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (GDPR) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και ανάπτυξη πολιτικών που αντιμετωπίζουν τις παραβιάσεις δεδομένων και την ανταπόκριση σε περιστατικά

Ασφάλεια

Επίγνωση κυβερνοασφάλειας

- εκπαίδευση μαθητών και προσωπικού για τη διαδικτυακή ασφάλεια, τις κυβερνοαπειλές και τις καλύτερες πρακτικές για την προστασία των προσωπικών πληροφοριών και συσκευών

Ασφαλείς υποδομές

- εφαρμογή αυστηρών μέτρων κυβερνοασφάλειας, που περιλαμβάνουν firewall, ασφαλή δίκτυα και λογισμικό κατά των ιών, για την πρόληψη μη εξουσιοδοτημένης χρήσης και παραβίασης δεδομένων

Ανταπόκριση σε περιστατικά

- ανάπτυξη πρωτοκόλλων για την ανταπόκριση σε περιστατικά κυβερνοασφάλειας αποτελεσματικά, που περιλαμβάνουν την αναφορά των διαδικασιών, τη διερεύνηση περιστατικών και σχέδια ανάκτησης

Υγεία και ευεξία

Διαχείριση χρόνου έκθεσης στην οθόνη

- ενθάρρυνση υγιούς ισορροπίας μεταξύ χρόνου στην οθόνη και δραστηριοτήτων μακριά από την οθόνη. Παροχή οδηγιών για εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς για την προαγωγή, διαλειμμάτων, σωματικής κίνησης και φροντίδας των ματιών κατά τη διάρκεια των διαδικτυακών μαθημάτων

Ψηφιακή πολιτότητα

- προώθηση δεξιοτήτων υπεύθυνης και δεοντολογικής ψηφιακής συμπεριφοράς, διαδικτυακής αλληλεπίδρασης, ψηφιακού γραμματισμού και κριτικής σκέψης

Υποστήριξη διανοητικής υγείας

- προσφορά πόρων και υποστήριξης για μαθητές και εκπαιδευτικούς, που περιλαμβάνουν πρόσβαση σε επαγγελματίες διανοητικής υγείας, υπηρεσίες συμβουλευτικής και καθοδήγηση στη διαχείριση άγχους και ευεξίας στο ψηφιακό μαθησιακό περιβάλλον

Ψηφιακή δεοντολογία και ισότητα

Ψηφιακή συμπερίληψη

- Εξασφάλιση ίσης πρόσβασης σε ψηφιακούς πόρους και τεχνολογίες για όλους τους μαθητές, αντιμετωπίζοντας το ψηφιακό χάσμα και παρέχοντας την απαραίτητη υποστήριξη στους μειονεκτούντες μαθητές.

Ηθική χρήση της τεχνολογίας

- Προώθηση της υπεύθυνης και ηθικής χρήσης της τεχνολογίας, αντιμετωπίζοντας ζητήματα όπως η λογοκλοπή, η παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων και τα ψηφιακά δικαιώματα.

Ψηφιακό αποτύπωμα

- Εκπαίδευση των μαθητών σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του ψηφιακού τους αποτυπώματος και τη σημασία της διατήρησης μιας θετικής διαδικτυακής παρουσίας.

Προτεραιότητα στην ιδιωτικότητα, την υγεία, την ασφάλεια και την ευεξία

Η στρατηγική ψηφιακού μετασχηματισμού της Νορβηγίας:

Μέτρα προστασίας της ιδιωτικότητας

- Λάβετε ρητή συγκατάθεση για συλλογή, αποθήκευση και επεξεργασία δεδομένων
- Ενημέρωση μαθητών και γονέων για τα δικαιώματά τους σχετικά με τα προσωπικά τους δεδομένα
- Αναπτύξτε κατευθυντήριες γραμμές και κανονισμούς για τα σχολεία ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους νόμους περί απορρήτου

Πρωτοβουλίες υγείας και ευεξίας

- Προωθήστε τον υγιή χρόνο οθόνης
- Τονίστε την ανάγκη για διαλείμματα, φυσική δραστηριότητα
- Παροχή πόρων και υποστήριξης για την ψυχική υγεία, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε συμβούλους ή ψυχολόγους
- Προώθηση της ψηφιακής ιθαγένειας, της υπεύθυνης διαδικτυακής συμπεριφοράς και της ψηφιακής δεοντολογίας
- Εκπαιδεύστε τους μαθητές σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηφιακών δράσεων, προωθήστε υγιείς σχέσεις στο διαδίκτυο και καλλιεργήστε την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό στις ψηφιακές αλληλεπιδράσεις.

Μέτρα ασφάλειας

- Εφαρμογή ασφαλών συστημάτων και δικτύων, συμπεριλαμβανομένων των τείχη προστασίας, ισχυρών μηχανισμών ελέγχου ταυτότητας και πρωτοκόλλων κρυπτογράφησης
- Παροχή εκπαίδευσης και πόρων για την πληροφόρηση των μαθητών και του προσωπικού σχετικά με τους κινδύνους και τις βέλτιστες

Πώς τα συνθέτουμε όλα αυτά;

Κατάρτιση στρατηγικής και σχεδίου δράσης που περιλαμβάνουν προτεινόμενες ενέργειες:

1. Εφαρμογή της απογραφής που περιγράφεται παραπάνω.
2. Οργανώστε έρευνες και συζητήσεις με ομάδες εστίασης μεταξύ της ηγεσίας του σχολείου, των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων
3. Αναπτύξτε έναν κώδικα δεοντολογίας που θα καλύπτει τα πιο κρίσιμα στοιχεία για την ψηφιακή ευημερία, συμπεριλαμβανομένων
  - a. κανόνες χειρισμού δεδομένων και απορρήτου·
  - b. κανόνες επικοινωνίας·
  - c. έναν ασφαλή τρόπο χειρισμού αξιώσεων για να διασφαλιστεί ότι ο εκφοβισμός, η κακοποίηση ή άλλη ακατάλληλη ενέργεια από οποιοδήποτε μέρος μπορεί να αναφερθεί και να αντιμετωπιστεί με ασφάλεια·
  - d. θέσπιση μιας διαδικασίας συλλογικής λήψης αποφάσεων για την τακτική αξιολόγηση και ενημέρωση του κώδικα δεοντολογίας.
1. Αναπτύξτε μια στρατηγική για τη συνεργασία με παρόχους λογισμικού και υλικού για τη διασφάλιση της ψηφιακής ευημερίας.
2. Αναπτύξτε μια στρατηγική ανάπτυξης ικανοτήτων για να προωθήσετε τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και άλλες δεξιότητες ενεργού πολίτη, των εκπαιδευτικών, καθώς και την κατανόησή τους για την πολιτισμική ποικιλομορφία και τον αντίκτυπό της στην επικοινωνία και την ψηφιακή ευημερία.

Παραδείγματα καλών πρακτικών

Εκπαιδευτικοί ψηφιακής ευεξίας

Έργο που χρηματοδοτείται από την ΕΕ για την αύξηση της ικανότητας των διδασκόντων και των καθηγητών να ενσωματώνουν την ψηφιακή εκπαίδευση με τρόπο που προάγει την ψηφιακή ευημερία των μαθητών

Εγχειρίδιο εκπαίδευσης στην ψηφιακή πολιτότητα από το Συμβούλιο της Ευρώπης

Αυτό το εγχειρίδιο προορίζεται για δασκάλους και γονείς, φορείς λήψης αποφάσεων εκπαίδευσης και παρόχους πλατφορμών και προσφέρει πληροφορίες, εργαλεία και καλές πρακτικές για την υποστήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων, για την ενδυνάμωση και την προστασία των παιδιών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν μαζί ως ίσοι στις σημερινές πολιτιστικά διαφορετικές δημοκρατικές κοινωνίες, τόσο εντός όσο και εκτός σύνδεσης.

DigiLEAD project (2022). IO1: TOOLKIT. Ch. 12. <https://digilead-project.eu/toolkit>

Frau-Meigs, D., O'Neill, B., Soriani, A., & Tomé, V. (2017). *Digital citizenship education: Volume 1: Overview and new perspectives*. Council of Europe.

Lunde, I. M., & Ottesen, E. (2021). Digital technologies in policy assemblages in Ireland and Norway: A visual network analysis. *European Educational Research Journal*, 20(2), 193-211.

Mulyono, B., Affandi, I., Suryadi, K., & Darmawan, C. (2021,). Digital Citizenship Competence: Initiating Ethical Guidelines and Responsibilities for Digital Citizens. In *ICHELSS: International Conference on Humanities, Education, Law, and Social Sciences* (Vol. 1, No. 1, pp. 165-175).

Richardson, J., Samara, V. (2020). *Digital Citizenship Education Survey 2020. Council of Europe Digital Citizenship Education research*. <https://www.coe.int/en/web/education/-/digital-citizenship-education-survey-2020-provisional-report>

Soares, F., & Lopes, A. (2020). *Active citizenship skills and active digital citizenship skills in teaching and learning in the digital age*. <https://repositorio-aberto.up.pt/bitstream/10216/133948/2/468661.pdf>

Αναφορές

ESHA (n.d.). *Children's Agency in School Toolkit*. <https://www.esha.org/wp-content/uploads/2022/09/childup-toolkit.pdf>

DigiLEAD project (2022). IO1: TOOLKIT. Ch. 7, 10, 11. <https://digilead-project.eu/toolkit>

László, L. (2022). *Ensuring Children's Agency in School. Headstart*. <https://www.esha.org/wp-content/uploads/2022/09/A4-ESHA-Child-agency.pdf>

MENTEP. (n.d.) *Discover the technology-enhanced teaching self-assessment tool (TET-SAT)*.

http://mentep.eun.org/documents/2390578/2452293/TET-SAT+Tool_brochure.pdf/6529220c-b370-4fa2-a419-b65e83d7e3db

Positief Onderwijs Nederland (n.d.). *Kidstool*. <https://www.positiefonderwijsnederland.nl/kidstool-english/>

Punie, Y., editor(s), Redecker, C., (2017). *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu*. Publications Office of the European Union.

Wal, V. van der, Mortel, M. van de. (n.d.) *Wat als... Covid-19*. <https://backend.voortgezetleren.nl/wp-content/uploads/2020/03/Handreiking-SOML-over-afstandsleren.pdf> (DUTCH ONLY)

